

ZPRAVODAJ

č.124

říjen 2012

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Zuzana Holancová (zuzana.holancova@centrum.cz),

Soňa Neumannová a Dana Velebová

Kresby: Marie Tvrdková

Tisk: Tiskárna J+H, Praha 2

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek

Internet: www.czsos.cz/hortiklub

Wabi a sabi

Nerad se pouštím do diskusí o tak citlivých tématech jako je estetika a navíc v souvislosti s Japonskem. Protože se v několika příspěvcích v minulosti toto téma již objevilo a já slíbil, že se k němu vrátím, musím tak tedy učinit. Domnívám se, že právě s tímto článkem bude to vysvětlování snazší, protože v Japonsku budete jen těžko hledat zahradu s bonsajemi, která má tak blízko k pojmům ‚wabi‘ a ‚sabi‘.

Takagi muzeum sídlilo původně přímo v Tokiu, ve třech patrech mrakodrapu. I tam se člověk navzdory velkoměstu necítil špatně, ovšem zahrada je zahrada a tak působí nové sídlo muzea o mnoho příjemněji. Navíc je poměrně dobře dosažitelné i vlakem.

Aniž bych tušil, co mě čeká, přijel jsem do zahrady vybaven jako obvykle dvěma fotoaparáty. Digitální fotoaparát člověka v podstatě neomezuje, ale u diapozitivů úspěšnost často závisí na počtu filmů, které máte s sebou. Pokud jich máte málo jako já v ten den, brzy vás to začne mrzet. Nejinak tomu bylo i se mnou. Naštěstí se v průběhu dalších dnů naskytla možnost do muzea podívat ještě jednou, a tak jsem vyrazil sám. Potřeboval jsem klid, abych se „napásal“ mimořádné atmosféry prastarých stromů – bonsajů. Nevzpomínám si, kdy naposledy jsem viděl tolik neobyčejných bonsajů pohromadě.

Pochopil jsem záhy, že toho, co vidím, se ve vlastní zahradě nikdy nedožiji. Není to totiž možné. Bonsaje se stáří 150, 230, 350 i více let. Samozřejmě se jedná o jamadori, o to až tak nejde, ale délka jejich pěstování člověkem u některých přesahuje 70 let. Takové bonsaje nepotřebují drát, mají borku, že se bojíte i dýchat a připadáte si před nimi jako malé bezvýznamné nic.

A v tu chvíli člověka „přepadnou“ pocity, sugerující nutnost přemýšlet o wabi a sabi.

Bonsaje nejsou nablýskané v křiklavých barvách, nemají matně lesklé misky ani olejem natřený kmen. Působí, jako kdyby je někdo před mnoha a mnoha léty drátoval, zaštipoval jim výhony a krátil jehlice. Prastará borka borovic ve vás vzbudí takovou úctu a respekt, jako by jste mluvili se starým moudrým člověkem plným nejrůznějších životních zkušeností. To nejlepší, co můžete udělat je mlčet a naslouchat.

Když jsme připravovali výstavu na Zbraslavi v roce 2006 a seděli do rána s kaligrafem Izanem nad překlady názvů jeho děl, došli jsme i ke svitkům wabi a sabi. Bylo opravdu vzrušující sedět a naslouchat způsobu vysvětlování těchto slov, naslouchat jeho chápání těchto pojmů.

Wabi – nepřikrášlená elegance

Sabi – elegance obtěžkaná časem

Slovy lze jen obtížně popsat to, co člověk vnímá nad předmětem či rostlinou, která obsahuje tyto pojmy ve své kráse.

Probíhá vám hlavou mnoho věcí, jak jsem strom sebral kdesi v horách, jaké fyzické utrpení jsem musel přestát, abych ho dopravil až domů, kolik let trvalo, než strom bylo možné tvarovat a kolik dalších let než dozrál, aby jej bylo možné vystavit. Například.

Wabi a sabi nemají nic společného se spěchem a touhou zviditelnit se, a tak vedou člověka k trpělivosti a pokoře. Pokud nepochopím, nejenom, že tyto dvě estetické „bytosti“ zapudím, ale zároveň strom zničím. Ať už skutečně nebo obrazně.

Nehraje roli, zda stojíte před bonsají, miskou, svitkem, kamenem či mečem – rozhodující je, jakým způsobem přemýšlíte.

Dlouho jsem nechápal, co lidé pořád s pojmy wabi a sabi mají, proč o nich všichni píší a nikdo je pořádně nevysvětlí. Myslím, že tuším proč.

Wabi a sabi jsou totiž pocity, nikoliv slova.

Mgr. Č.Sosnovec

OSOBNOSTI V OBORU ZAHRADNÍ ARCHITEKTURY – III

Hrabě Arnošt Emanuel Silva – Tarouca – zakladatel Průhonického parku

„K provedení takového úkolu jest potřebí velké lásky...k rostlinám, k přírodě, k jejím krásám, k rodné hroudě, k vlasti. Láska byla tvůrčí ideou a duší mého díla, neomezovala se však pouze na park, nýbrž stejnou měrou vedla mne i při rekonstrukci zámku... Tato láska jest mým dědictvím po předcích a již od nejútlejšího mládí působila na moji fantazii...“

(Z přednášky A.E.Silva-Taroucy o parku, přednesené na valné hromadě Dendrologické společnosti v Praze 27.února 1926)

V průběhu uplynulých staletí zapustily v Českých zemích kořeny řady šlechtických rodů z celé Evropy a některé se významně zapsaly do naší historie. Pozoruhodné dědictví po sobě zanechal hrabě Arnošt (Ernst) Emanuel Silva-Tarouca, jehož předkové pocházeli až z dalekého Portugalska. Přírodně krajinářský park u zámku v Průhonících, který založil a věnoval mu 50 let svého života, většinu svého jmění i energie, patří dnes k nejvýznamnějším dílům světové zahradní architektury. Ale přestože se ho na sklonku života musel z existenčních důvodů vzdát, dál se až do své smrti podílel na jeho zvelebování a údržbě.

Narodil se 3.ledna 1860 na zámku v Čechách pod Kosířem u Prostějova hraběti Augustu Alexandrovi Silva-Tarouca a jeho ženě Isabelo Sofii Stolberg-Stolberg, ale jeho dětství nebylo příliš idylické, protože brzy přišel o oba rodiče. Jeho matka po jeho narození ochrnula a zanedlouho, když byly Arnoštovi 4 roky, zemřela a tak se o něho starala francouzská chůva. Později ji nahradila jeho milovaná babička Leopoldínka, rozená Šternberková.

Ale ve 12 letech mu zemřel také otec.

Arnošt vystudoval gymnázium v Kalksburgu v Dolních Rakousích, práva na univerzitě ve Vídni a dokončil je na Karlově univerzitě v Praze. Po studiích nejprve pracoval jako praktikant při českém místodržitelství v Praze. Ačkoliv byl vzděláním právník, jeho soukromý zájem směřoval k přírodě a krajině, dendrologii a botanice. V roce 1895 se stal čestným předsedou Národopisné výstavy v Praze. Velký vliv na jeho budoucí směřování měl mimo jiné malíř Josef Mánes, který byl už za života jeho rodičů blízkým rodinným přítelem a probudil v něm lásku k přírodě, krajině, kompozici a také k práci s barvami.

Osudovým se pro mladého hraběte stalo setkání s půvabnou Marií Antonii, hraběnkou Nostitz–Rieneck, považovanou za jednu z nejbohatších a nejkrásnějších nevěst v tehdejší Rakousko–Uhersku. Poznali se na jednom z noblesních zimních plesů, které měly sloužit především k seznamování mladých lidí ze šlechtických rodin. Již v jarních měsících r.1895, tedy pár týdnů po jejich seznámení, poprvé spatřil Průhonice, a jak později přiznal, okamžitě si toto krásné místo zamiloval. Ale to mladému, ale ne příliš majetnému hraběti v rozhodování o vlastní budoucnosti moc nepomohlo. Krásná a bohatá nevěsta měla totiž jeden závažný handicap: ve svých 22 letech byla svobodnou matkou a tak hrozilo nebezpečí, že je prudérní společnost jako manželský pár nepřijme. A ocitnout se na společenském dně bylo pro oba v té době nemyslitelné. Najednou se neměl s kým poradit. Na blízku měl jen stejně nezkušenou sestru a bratra, ale nakonec se rozhodl správně a učinil tak nejšťastnější krok svého života. Krásné Marii vrátil ztracenou čest, smetánka je přijala, začala respektovat a šťastné bylo i jejich manželství. (Svědčí o tom i to, že z něj vzešlo sedm potomků...)

Průhonický zámek si mladý pár nechal upravit na pohodlné a komfortní bydlení hned po svatbě. Na to navázaly práce na úpravách parku a i dalších pozemků, které postupně v okolí přikoupili. Tak se plocha parku rozrostla až na dnešních 220 ha. Osu parku tvoří potok Botič s řadou přítoků, slepých ramen a třemi rybníky – Podzámecký, Labeška a Bořín. Jejich rozšířením a doplněním vznikly nové jezy a přepady vody a vzniklo tak zajímavé vodní dílo. Kolem se rozkládají vlhké nivní louky s početnými skupinami dřevin i zajímavými solitéry. Na úbočích po stráních rostou původní lesy doplňované postupně dřevinami dováženými z celého světa. Silva-Tarouca skvěle využil trendu anglického krajinářského stylu s využitím cizokrajních druhů, který byl v té době na vrcholu módy a například alpinum na zdejším přírodním skalisku patřilo už v té době k nejobdivovanějším partiím parku. Přes 40 let sbíral zkušenosti i rostliny, vyměňoval je s botanickými zahradami na celém světě, oslovoval cestovatele i odborníky. A tak již v roce 1908 bylo v Průhonickém parku na 3000 druhů a kultivarů dřevin a stejný počet trvalek. Pro mnohé z nich byl park vstupní branou nejen do Čech ale i do celé Evropy.

Hrabě Arnošt Emanuel Silva-Tarouca byl posledním soukromým vlastníkem panství. V Průhonících strávil 51 let ale na sklonku života se musel svého díla vzdát. Syn Josef, budoucí dědic panství, zahynul r.1917 ve válce. Další synové se vydali jinou cestou, dcery následovaly své muže a nejmladší se stala řádovou ošetřovatelkou. Rodina přišla po roce 1918 s pozemkovou reformou a

zestátněním dolů o ekonomické zázemí a tak nezbývaly prostředky ani na pouhou údržbu tak rozsáhlého panství. Proto se hrabě rozhodl v roce 1927 prodat panství československému státu, který mohl zajistit jeho dílu patřičnou péči. Ale i potom se až do své smrti podílel na jeho zvelebování.

Jinak byl hrabě Silva-Tarouca od roku 1908 prezidentem Dendrologické společnosti Rakouska-Uherska, jejímž byl spoluzakladatelem a významně ji podporoval.

Působil jako poslední rakousko-uherský c.k. ministr orby a výživy v letech 1917-18.

Ještě ve dvacátých letech udržoval a zveleboval park, byl předsedou Československé dendrologické společnosti, publikoval své dendrologické a sadovnické zkušenosti.

Zemřel náhle 18.srpna 1936 na návštěvě u své dcery Anny, provdané hraběnky Neipergové, na zámku Schweigern ve Württenbersku, kde je také pochován. Svou milovanou ženu Marii Antonii přežil o pouhé dva roky.

J.Knížková

Radost z pivoňek

Máte-li rádi pivoňky, máte i nepřeborné možnosti jejich využití v zahradě. Můžete je umístit jako solitéry, ve smíšených záhonech v kombinaci s jinými trvalkami či cibulovinami, lze s nimi počítat i do tematických zahrad. Škála barev je velmi široká a stále se objevují další a další kultivary a kříženci.

Při volbě doprovodných rostlin berme v úvahu nároky na půdu. Pivoňky mají především rády propustnou, humózní půdu a umístění na slunci, jinak ale chráněné stanoviště. Dále je třeba myslet na dobu kvetení a samozřejmě kombinovat barvy a eventuálně strukturu listů, protože po odkvětu zůstává ozdobou list a tvar trsu (keře). Mnohé rostliny, ať bylinné či dřevité, mají velmi působné listy s krásným zabarvením – zvláště na podzim.

Osvědčenými doprovodnými rostlinami jsou především kosatce a stračky (ne ty příliš vysoké). Hodí se i šalvěj nebo kakost, tedy modré tóny. Ale i cibuloviny mohou vhodně vyplnit období před plným rozvinutím pivoňkových květů u později kvetoucích druhů.

Bylinné pivoňky lze dělit do následujících podskupin podle doby květu a délky trvání kvetení.

Botanické bylinné pivoňky

Žádné jiné plané rostliny severní polokoule nemají tak velké květy. Botanické pivoňky mají miskovité květy až 18 cm velké a stejně atraktivní jako jejich šlechtěné sestry. Rostou v Pyrenejích a v jižních Alpách, ty rozkvétají v dubnu až květnu, dále na Balkáně, na Kavkaze, v Kurdistánu a ve střední Asii, ale také na Urale, v Pamíru a jižním Himálaji. Azijské pivoňky kvetou v červenci a srpnu. V Africe se vyskytují v pohoří Atlas. Jsou to horské rostliny, vyskytují se až do výšky 3000 m. Nadále jsou objevovány nové druhy. Jsou často zájmem sběratelů. Mají ztlustlé kořeny a listy mohou být jak široké, tak jemně stříhané, jehlicovité. Celkem úspěšně je lze vypěstovat ze semen.

Zajímavá je kavkazská pivoňka Mlokosevičova, která byla objevena na Kavkaze teprve koncem 19. století a kvete žlutě.

Historické bylinné pivoňky

Na prvním místě bych zmínila pivoňku čínskou. Pivoňky mají v Číně 3000 let starou historii a evropští botanici se setkali nejdříve s kříženci pivoňky čínské (*Peonia lactiflora*) a teprve později objevili plané bylinné pivoňky, které byly pravděpodobně materiálem pro křížení. Tyto pivoňky mají na vzpřímených stoncích vždy 2 nebo 3 květy, které rozkvétají postupně a celkově kvetou poněkud později.

Mluvíme-li o historických pivoňkách, máme na mysli především odrůdy vyšlechtěné v Evropě ve 2. polovině 19. století a začátkem 20. století. Mnohé z nich dnes už těžko hledáme. Avšak co do krásy a vůně nebyly dodnes překonány. Pro tehdejší zahradníky nebyly tak moc důležité vlastnosti jako stabilita a pevný růst stonků, takové vlastnosti se pak staly předmětem novodobého šlechtění, spolu s odolností vůči chorobám.

V Evropě se po dovození z Číny šlechtění pivoňek věnovali zahradníci ve Francii (viz dále), z jejich úsilí vzešly některé úspěšné odrůdy jako stará růžová pivoňka „Sarah Bernhardt“ od šlechtitele Lemoina z r. 1906, dále bílá plná a silně vonící „Marie Lemoine“, „Edulis Superba“ nebo bílá „Festiva Maxima“, s nimiž se můžeme setkat i dnes a u nás je nalezneme např. v katalogu firmy Lukon Bulbs.

Japonské bylinné pivoňky

Jedná se o japonské šlechtění, rostliny nemusejí pocházet přímo z Japonska. Charakteristické pro ně je, že tyčinky v květu byly přeměněny na páskovité, nitkovité či lístkovité nepravé sterilní petaloidy, které vyplňují miskou květu a mají často odlišnou barvu. V Japonsku se nazývají tyto květy imperiální (císařské). Pokud petaloidy zcela vyplňují květ, nazývají se sasankové. Tyto pivoňky našly velkou oblibu v USA a američtí šlechtitelé vypěstovali dlouhou řadu překrásných kultivarů, které nejsou v Evropě příliš známé, ale v zámoří se těší velké oblibě.

Němečtí šlechtitelé

Na prvním místě je třeba zmínit firmu Goos & Koenemann. Jejich pivoňky kvetou později, začátkem léta. Naopak další šlechtitelé, Alexander Steffen, Klaus Bachmann a hraběnka von Zeppelin vyšlechtili hybridy s časným kvetením. Jedna řada německých hybridů se jmenuje podle malířů, byly představeny na mezinárodní zahradnické výstavě v Hamburku r 1910. Jejich květy byly jednoduché, nevyplněné (Holbein, Rembrandt). Jiná řada, pojmenovaná podle německých měst, měla základ výhradně v pivoňce čínské s plnými květy (Wiesbaden).

Nelze zde jmenovat všechny šlechtitele, snad ještě zmíním erfurtského Alexandra Steffena, pracovníka výzkumného zahradnictví a učitele na vyšší zahradnické škole v Pillnitzu v 40. a 50. letech. Po odchodu do penze se začal věnovat šlechtění nových odrůd, obdiv zaslouží jeho rudá „Alexandra“ s jednoduchými miskovitými květy a nízkým a širokým habitem.

Dnes se sbíráním a šlechtěním pivoňek zabývá např. zahradník Horst Bäuerlein v Bad Abbach nedaleko Regensburgu. Používá ruční opylování, zvláště se zajímá o botanické bylinné pivoňky. Jeho cílem je získat poloplňné, stabilní odrůdy s prodlouženou dobou květu.

Francouzi a Angličané

Začátkem 19.století byly první plnokvěté bylinné pivoňky dovezeny do Anglie a přibližně ve stejné době daroval čínský císař sbírku ušlechtilých plných pivoňek Napoleonově manželce, císařovně Josefině. Ta byla velkou milovnicí květin a pivoňky nechala dále pěstovat. Její sbírka se stala nejvýznamnějším základem francouzského a později evropského a amerického šlechtění pivoňek. Před svou smrtí odkázala svou sbírku hraběti de Cussy a ten je r. 1835 zůstavil svému zahradníkovi Augustu Calotovi. Calot vyšlechtil dalších asi 100 odrůd. Sbírkou se dále dědila, dostala se k zahradníkům Felixi Croussemu a již zmíněnému Victoru Lemoinovi a jeho synu Emilovi. (Calot: Philomele 1861, Noemie Demay 1867, Marie Lemoine 1869 aj.; Crousse: Marie Crousse 1892, Claire Dubois 1886 aj.; Lemoin: Argentine 1924, Isoline 1916, La France 1901, La Cygne 1907 a mnoho mnoho dalších).

V Anglii se o šlechtění zasloužila zahradnická firma v roce 1851 Jamese Kelwaye, pokračovali jeho syn a vnuk. Vyšlechtili 300 nových odrůd. Za všechny jmenujme „Joy of life“ 1911, „Kelway’s Majestic“ 1928 nebo „Lyric“ 1894.

Od Světové výstavy v Paříži 1889, kde byla světové veřejnosti poprvé představena velká sbírka čínských pivoňek, nastala pivoňková euforie. Návštěvníci nemohli uvěřit, že tak obrovité a rozmanité květy, které znali z obrázků, opravdu existují.

Američtí šlechtitelé

Po první i druhé světové válce zanikla řada evropských zahradnických firem, které se věnovaly pivoňkám. Ale v zámoří došlo k rozvoji šlechtitelského úsilí. Byl to především prof. A.P.Saunders (chemik), který křížil vzájemně nejrůznější

druhy pivoňek a do křížení zapojil již vyšlechtěné křížence. Vypěstoval tisíce rostlin ze semen. Jmenujme alespoň pivoňky „Black Pirate“ nebo „Chinese Dragon“, rudé křížence pivoňky *P.delavayi* a *P.lutea* nebo žlutou „High Noon“ z týchž rodičů.

Dále stojí alespoň za zmínku šlechtitelé L.Glasscock, podnikatel ve stavebnictví a E.Auten, bankéř.

Podělím se s vámi o příběh, na nějž jsem narazila při přípravě tohoto článku. Nassos Daphnis připlul jako 16letý chudý chlapec s rodiči z Řecka do New Yorku v době světové hospodářské krize. Doufal, stejně jako mnozí další, že v Americe zbohatne. Byl z vesnice a při čekání na loď v Řecku se poprvé setkal s uměleckými díly starých Řeků a vzbudilo to jeho zájem o umění, resp. malování.

Jako syn rolníka měl blízko k přírodě a od svého otce se naučil již jako dítě roubovat stromy. V New Yorku se zprvu živil asi 8 let jako prodavač květin. Přitom také maloval, technikám se učil sám. Maloval květiny a krajiny. V roce 1938 vystavoval své obrazy ve velké moderní galerii. Na výstavu přišel velký šlechtitel pivoňek William Gratwick a pozval mladého Nassose k sobě do městečka Pavilion, kde pak uviděl Gratwickovu kolekci pivoňek z Japonska. Sám přiznával, že „lupal po dechu“, když uviděl tu nádheru v plném květu. Snažil se zachytit pivoňky ve svých obrazech.

Po 2. světové válce zamířil opět do Gratwickovy školky rozhodnutý věnovat se šlechtění pivoňek, navázat na křížení Lemoina a L.Henryho. Chtěl kombinovat krásu pivoňek Moutan s vitalitou a barvami *P.delavayi* a *P.lutea*.

Část Daphnisových pivoňek nese jména malířů, např. Redon, Gauguin aj., jiná početná skupina má jména podle řeckých mytologických postav: Hephestos, Persephone, Demetra, Icarus atd.

Vynikl i jako malíř – ovšem nikoli malíř květin, ale geometrických abstrakcí.

ITOH hybridy

Jedná se o tzv. intersectual hybridy, křížence mezi bylinnými a dřevitými pivoňkami. Vyznačují se tím, že kvetou déle, mají silné a pevné stonky, které unesou velké květy. Dosahují výšky asi 120 cm. Za všechny lze uvést „First Arrival“, „Garden Treasure“ nebo „Love Affair“.

Zuzana Holancová

Královny podzimní zahrady připomínající baletky

Podzim je pro mnoho lidí - především zahrádkářů – nejoblíbenějším ročním obdobím. Záhony v něžných tónech stále ještě bohatě kvetou, okrasné trávy se v nich lehce kolébají ve větru, stromy a keře se úchvatně zbarvují do podzimního šatu a zahrada vyzařuje zvláštní klid.

V pozdním létě v zahradě upoutají náš pohled především půvabné květy anemónek - sasaneK japonských. Po létě plném různobarevných květů je

uvolněná nálada balzámem pro duši i oči. A právě tyto trvalky, tzv. třetího ročního období, kouzelnou atmosféru nenásilně zdůrazní. Bez přehánění je lze považovat za královny podzimní zahrady. Se svojí hravou lehkostí předvádějí své květy ve volných květenstvích.

V závislosti na druhu a odrůdě dorůstají do výšky 50 – 130 cm, takže vypadají, jako by se nad ostatními trvalkami vznášely. Navzdory řídkým květenstvím, které silně lákají včely, působí sasanky skvěle i z dálky. Mnohokrát jsem si říkala v podvečerním šeru, jak i ve tmě na záhonu jejich kvítky nad již temnou zelení listů září jako lampiónky. Tak si o nich trochu víc povíme. Botanicky se sasanky japonské dělí do tří skupin.

První druh *Anemone tomentosa* (sasanka plstnatá) má poměrně velké listy a je považován za nejodolnější a nejvíce mrazuvzdorný. (Mohu potvrdit z vlastní zkušenosti, že v zahradě přežije absolutně všechno.) V závislosti na odrůdě dorůstá výšky 40 – 100 cm, listy jsou poměrně velké a na rubu nápadně chlupaté. Vřele vám je mohu doporučit použít do různých řezaných kytic jako zelený doplněk, protože ve váze dlouho vydrží.

Druhou, u nás běžně dostupnou sasankou je *Anemone hupehensis* (sasanka hupehenská), která pochází z Číny a je tam od nepaměti pěstována jako okrasná rostlina. Ke stylu japonských úprav zahrady je velmi půvabná. Z Číny se tento druh dostal do Japonska, odkud jej botanik Robert Fortune (1812-1880) dovezl do Evropy. V závislosti na odrůdě dorůstá výšky 50 – 90 cm, květy má v průměru 5 – 7 cm. Silně se rozrůstá podzemními výběžky, což *A. tomentosa* ovšem také.

Třetí skupinu sasenek japonských představuje hybrid *Anemone x japonica*. Vznikl křížením druhu *Anemone vitifolia* (sasanka révolistá), která pochází z Himaláji a roste od Afghánistánu po západní Čínu a *Anemone hupehensis*. Toto členění vypadá komplikovaně. V katalozích záilkových firem jsou navíc odrůdy sasenek japonských často přiřazovány různým druhům a jednotlivé odrůdy se prodávají pod více názvy. Tím se ale nedejte odradit – v podstatě stačí si pamatovat, že v každé skupině existuje mnoho zajímavých odrůd.

Doporučení si zaslouží především vysoké sasanky s jednoduchými světle růžovými květy.

Například vysoce mrazuvzdorná *Anemone tomentosa* ‚Robustissima‘ vystavuje svoje květy vysoko nad většinou ostatních trvalek. Kvete velmi brzy, má jednoduché, nejprve světle růžové a později až bílé květy, a je mohutná s pevnými stonky.

Existuje i mnoho dalších odrůd, které rozkvétají jednoduše nebo poloplně v barvě bílé, růžové až purpurově růžové. V závislosti na odrůdě se kvetení pohybuje od července až do října.

Sasanka ‚Overtüre‘ má jednoduché světle růžové květy. Její zvláštností je časně období kvetení – od července do konce srpna. Pokud si chcete vysadit sasanku japonskou tmavší rubínové barvy, zvolte odrůdu ‚Bressingham Glow‘ nebo ‚Margarete‘ s poloplnými květy. V zahradě laděné do bílé barvy je nenahraditelná odrůda ‚Honorine Jobert‘ a poloplně kvetoucí odrůda ‚Whirlwind‘. Zajímavá je i odrůda ‚Crispa‘ se zkadeřenými listy.

Sasanky se necítí dobře samotné, ale podotýkám, že v sestřihnutém trávníku vypadá velký trs kvetoucích sasanek také úžasně. Pokud dáváte přednost podzimním záhonům v pastelových barvách, vysadte k sasankám fialové hvězdnice (*Aster*), k časně kvetoucí pak čechravy (*Astilbe*), ploštičnik (*Cimicifuga*), kyprej (*Lythrum*) a nebo vysoký rozrazil (*Veronica*). Se sasankami lze vytvořit mnoho půvabných kompozic, např. zkombinujte růžově kvetoucí

odrůdy (např. odrůdu ‚Prinz Heinrich‘) s tmavě zeleným zimostrázovým plůtkem a do pozadí umístěte svídu japonskou (*Cornus kousa*), která bude na podzim zářit krásně zbarvenými listy.

Se sasankami se v zahradní tvorbě dají dělat přímo kouzla. Je to trvalka dlouhověká a velmi nenáročná na pěstování. Snad jen moje zkušenost je ta, že uvitá místa sice slunná, na kterých pak více kvete, ale nikoliv příliš suchá.

Tak ještě pěstitelské minimum:

Stanoviště – obecně se cítí nejlépe v lehkém polostínu před vyššími dřevinami. Ale nesázejte je příliš blízko k velkým stromům, protože jejich kořeny nemají rády konkurenci. Když má půda vyšší obsah živin a vlhkosti, prosperují i na plném slunci.

Zálivka a hnojení – nemají příliš požadavky na hnojení, ale přidáním kompostu v předjaří lépe prosperují. Při déletrvajícím suchu nezapomeňte zalévat, pokud květy jednou zavadnou, již se obtížně vzpamatovávají. Listy seřezáváme na jaře až u země.

Využití v záhonu – sázíme je po 3 – 5 exemplářích. V průběhu let se samy rozrostou pomocí výběžků. Dobře se vyjímají i ve stínu u zdi.

Zimní ochrana – první rok ochráníme příkrývkou z listů, ale jakmile rostliny zmohtnou, ochrání se samy pomocí svých listů. Seřezáváme je tedy až na jaře.

Množení – trsy sasanek dělíme nejlépe na jaře rýčem, protože jejich kořeny jsou velmi hluboké.

Podzimní sasanky jsou atraktivní nejen svými miskovitými květy na dlouhých stoncích, tvořících bohaté laty. Ale i po odkvětu upoutají tyto trvalky pozornost svými ochmýřenými stříbřitými plody, které kontrastují se sytou zelení velkých listů. Stonky se stříbřitými plody lze sušit a používat v suchých vazbách.

Zahradní odrůdy japonských sasaneček:

- ‘**Bowles Pink**’ - 5 okvětních dvoubarevných lístků – 2 tmavě růžové a 3 světle růžové, nepravidelně tvarované.
- ‘**Elegans**’ - 8-16 okvětních lístků, květy světle růžové, okvětní lístky stejně zbarvené a rovné.
- ‘**Elegantissima**’ - jednoduché růžové květy, lišty se širokými lístky, které se překrývají.
- ‘**Géante des Blanches**’ - 17-25 širokých okvětních lístků, květy bílé.
- ‘**Hadspen Abundance**’ - 5 dvoubarevných okvětních lístků, 2 tmavě růžové a 3 světle růžové.
- ‘**Honorine Jobert**’ - 8-16 okvětních lístků, květy bílé.
- ‘**Königin Charlotte**’ (syn. ‘Queen Charlotte’) – 8-16 okvětních lístků, květy světle růžové, okvětní lístky vlnité, zkroucené, 8cm v průměru.
- ‘**Lady Gilmour**’ (syn. ‘Crispa’) – okvětní lístky velké s výrazně zvlněným okrajem.
- ‘**Loreley**’ - 8-16 okvětních lístků, květy světle růžové, lístky vlnité, zkroucené, 6cm v průměru.
- ‘**Margarete**’ (syn. ‘Montrose’) – víc než 26 okvětních tmavě růžových lístků, zkroucených.
- ‘**Pamina**’ - 17-25 okvětních lístků, květy růžové, rovné, tvořící pravidelnou růžici.
- ‘**Prinz Heinrich**’ - 8-16 okvětních lístků, květy tmavě růžové.
- ‘**Richard Ahrens**’ - 5 okvětních lístků, světle růžové, nepravidelně tvarované.
- ‘**Rosenschale**’ - 8-16 okvětních lístků, květy světle růžové, lístky rovné, některé tmavší.
- ‘**September Charm**’ - 5 dvoubarevných okvětních lístků, 2 tmavě růžové, 3 světle růžové.
- ‘**Simplicity**’ - jednoduché bílé květy.
- ‘**Splendens**’ - tmavě růžové, okvětní lístky polodlouhé, delší než širší.
- ‘**Superba**’ - tmavě růžové, okvětní lístky široké, stejně jako dlouhé.
- ‘**Whirlwind**’ - 17-25 okvětních lístků, květy bílé, okvětní lístky úzké a vnitřní zkroucené.

Zahradnická centra již dnes nabízejí vcelku slušný výběr odrůd a tak je z čeho vybírat. Sasanky jsou opravdu velmi nenáročné trvalky, které prospívají prakticky v každé půdě kromě přeschlých partií.

Obecně se to dá shrnout asi tak, že čím vlhčí místo, tím snesou více slunce. Hluboký stín však jim nevyhovuje, rostlina se vytahuje a málo kvete. Také je třeba mít na zřetel, že sasanky mají dlouhé křovité kořeny a proto opatrně pod vyššími stromy, zvláště jehličnany. Upřednostňují půdu hlinitou, humózní a mírně vápenatou. Ale na jílovitých půdách, kde je těžké vybírat vhodné trvalky, se to sasankám líbí.

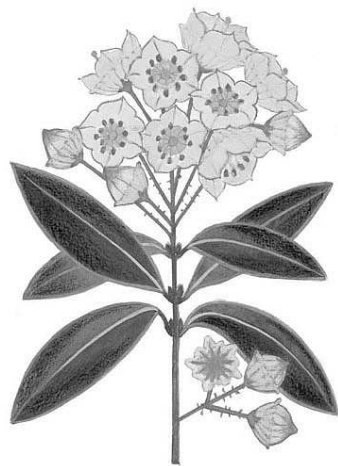
Tak přeji hodně úspěchů ve výběru i pěstování.

P.S. V době, kdy vznikal tento článek jsem ještě netušila, že moje dva letité keře sasank se vzhledem k zákeřným jarním mrazům letošní sezony nedožily a úplně vymrzly. Ještě že se mi v okolí objevuje každoročně řada výmladků, z kterých jsem si za léto sesadila skupinku na další roky. A už nic neponechám rozmarům následující zimy a sazenice řádně zakryji.

J.Knížková

Mamota širokolistá /*Kalmia latifolia*

Je stálezelený keř s kožovitými listy a zvonkovitými květy. Pochází ze severovýchodní oblasti opadavých lesů Severní Ameriky. Koření mělce jako pěnišníky, s kterými sdílí stejnou čeleď: vřesovcovité. Má obdobné nároky na půdu, vláhu a polohu. Je mrazuvzdorný do mínus 25 - 30°C. V Evropě dosahuje v 10 letech výšky 0,8 - 1,4 m. Má menší přírůstky než rododendrony.

Květy jsou krásné, široce zvonkovité, vyrůstající ve vrcholových chocholících. Jsou v kombinaci bílé, růžové, červené a skořicové. Poupata mají jiný barevný odstín než květ. Kvete na přelomu května a června.

Polohu vybíráme na odpoledním slunci nebo v polostínu, raději v záděvětrí. Vyžadují lehkou, hlinitopísčitou, kyselou až slabě kyselou půdu. Těžké jílovité půdy musíme nahradit humózním substrátem se zrnitým pískem s pH 4,5 - 6. Nemají-li dopolední stín, potom je v zimě

chráníme chvojím nebo stínovkou - podobně jako pěnišníky.

Je to nádherná solitéra, vhodný doplněk vřesovišť, zahrad a atrií. Bohužel u nás zatím málo pěstovaná. Existuje Evropská společnost pěstitelů kalmií, která na svých webových stránkách má encyklopedicky a barevně uspořádané základní údaje o jednotlivých kultivarech, kterých je v současnosti velké množství (www.kalmia-society.org/cultivars).

U nás ji nabízejí např. Školky Litomyšl, zahradnictví Franc, Safo, Flos, Na Zázvorce, atd., dále E-shopy, Zahradní centra.

Kultivar	Květ	v 10 letech
‘Olympic Wedding’	téměř bílý střed s vínově červ. kresbou	1,2 x 1,2
‘Peppermint’	bílý s červenými čárkami	1,2 x 1,1
‘Ostbo Red’	světle růžový	1,1 x 1,1
‘Ginkona’	bílý, s nachově-červ. skvrnami po obvodu	1,2 x 1,2
‘Kaleidoscope’	skořicově červený s bílým okrajem	1,5 x 1,4
‘Bullseye’	červenoskořicový s bílým okrajem, spolehlivě kvete	1,4 x 1,4
‘Minuet’	bílý střed a sytá červená korola	0,7 x 0,7
‘Heart of Fire’	jemně narůžovělý až bílý	1,3 x 1
‘Nancy’	sytě růžový	1 x 1
‘Pink Charm’	tmavě růžový	1 x 1
‘Pinwheel’	růžovočervený s bílým okrajem	1 x 0,9
‘Elf’	čistě bílý	0,9 x 0,9
‘Olympic Fire’	růžový	1,3 x 1,2
‘Moyland’	světle růžový s červenými body na okraji	1,2 x 1,2
‘Tofka’	bílý s červenými tečkami na okraji	1,3 x 1,2
‘Clementine Churchill’	světle růžový	1 x 1,2
‘Galaxy’	červený s tenkým bílým lemem	1,4 x 1,1
‘Fresca’	bílý s purpurovo-čokoládovou korolou	1,2 x 1
‘Comet’	bílý	1 x 1
‘Snowdrift’	bílý	1,1 x 1,2

F. Ducháček

Úpravy rostlin k dekoračním účelům

Preparace rostlin glycerínem

Glycerin neboli glycerol je trojsytný alkohol olejovité konzistence, jehož preparací získají výhony a listy trvanlivost, vláčnost a odlišné zbarvení. Preparace je založena na příjmu a odparu vody, která je smíchána s glycerínem. Používáme jen čerstvé rostliny. Roztok glycerínu připravíme z teplé vody cca 50-60°C v poměru 2 díly vody na 1 díl glycerínu. V teplé vodě dojde k lepšímu promísení tekutin. Roztok pak necháme zchladnout.

Jednotlivé listy (*Liriodendron*, *Magnolia*, *Hedera*, *Fagus*, *Ficus*, *Nephrolepis exaltata*, *Cyrtomium falcatum*, *Ficus pumila*, *Epimedium pinnatum*), výhony

(*Quercus*, *Fagus*, *Laurus*, *Berberis juliane*, *Callicarpa bodinieri*, *Thuja plicata*, *Taxus baccata*, *Ilex aquifolium*, *Populus nigra*, *Prunus laurocerasus*, *Akebia quinata*, *Viburnum rhytidophyllum*) a stonky (*Molucella*, *Phlomis*, *Calluna*) o délce 30-80 cm vkládáme kolmo do nejlépe průhledné nádoby s roztokem. Výška hladiny by měla být minimálně 5 cm a stonky rostlin zakončeny šikmým řezem v délce 2-3 cm.. Listy na spodní straně větévky odstraníme. Nádobu umístíme na světlé místo. V průběhu 6-10 dnů (bylinné stonky), 12-14 dnů (dřevité stonky) nasají roztok, stávají se vláčnými a mění barvu. Podle potřeby doplňujeme vodu a kontrolujeme výskyt plísní. Rostliny vyjmeme, konce opláchneme od mastného roztoku nebo vytřeme ubrouskem a zavěsíme k dosušení nejlépe „hlavou dolů“. Volné listy dosušíme v savém papíru.

Skeletování

Skeletováním rozumíme vypreparování žilnatiny listů (cévních svazků v listové čepeli). Důležitý je výběr rostlin. Ideální jsou listy s žilnatinou zpeřenou (habr obecný) a dlanitou (javor babyka), naopak nevhodné jsou listy s žilnatinou vidličnatou, jak je tomu např. u *Ginkgo biloba*. Listy topolu černého (*Populus nigra*) i osiky (*Populus tremula*), stejně jako třeba plody mochně židovské (*Physalis alkekengi*) se koncem roku mění v křehké skelety. V květinářstvích můžeme skelety (skeleton leaves) zakoupit bělené i barvené. Nejčastěji to jsou z *Ficus religiosa* nebo z magnolií. V domácích podmínkách těžko dosáhneme takové kvality vypreparování žilnatiny jako v průmyslovém zpracování, ale radost nám jistě přinese vlastnoručně získaný skelet třeba z *Ficus lyrata*.

Preparace plodů je trochu náročnější, myslím tím kalichů s plody, např. lilíku mochyňovitého (*Nicandra physaloides*) nebo mochně židovské (*Physalis alkekengi*).

Vhodnými rody pro preparaci listů skeletováním jsou kromě výše zmíněných ještě líska, šácholan, platan, dub, mahonie cesmínolistá, brečťan. Z hrnkových rostlin okrasných listem jsou to především fikusy (*Ficus elastica*, *villosa*, *maclelandii*, *cyathistipula* a zmíněný *lyrata*), dále netík (*Adiantum*) nebí listy anturií (*Anthurium scherzerianum* nebo *A. andreanum*).

Postup skeletování:

Části rostlin můžeme použít čerstvé i sušené. Vložíme je do široké nádoby (miska, staré umyvadlo, kastrol) s vařícím roztokem vody, sody a hašeného vápna. Na 1 litr vody použijeme 100 g uhličitanu sodného (Na_2CO_3) a 50 g hašeného vápna – $\text{Ca}(\text{OH})_2$ hydroxydu vápenatého. Vaříme až do počátku oddělení měkkých pletiv v závislosti na druhu po dobu 15-180 minut. Z vyjmutých listů mechanicky proudem vody nebo jemným kartáčkem odstraňujeme pletiva. Vypreparovaný skelet necháme oschnout nebo jej vložíme do bělicího nebo barvicího roztoku. Listy ponecháme v roztoku 15-20 minut, pak je opláchneme, osušíme filtračním nebo jiným savým papírem a následně suché vylisujeme. Skladujeme je v deskách nebo hned použijeme do koláží, kytic a aranžmá. Lze je i laminovat nebo použít do diafánních aranžů (obrazy z listů a květů mezi dvěma skly nebo jiným průhledným materiálem).

Bělení rostlin

Stejně jako skelety jsou vybělené rostliny už běžnou součástí sortimentu sušených rostlin. Trávy nacházíme v přírodě prakticky již vybělené působením slunce a vody, ale tento způsob můžeme v domácích podmínkách napodobit působením chemických látek, nejjednodušší je působení chemikálií obsahujících chlór.

Savo (roztok chlornanu sodného) v ředění s vodou v poměru 1:1 nebo 1:2 je vhodné pro bělení sušených rostlin, především makovic máku setého, štetky plané (*Dipsacus fullonum*), řebříčku, slunečnice roční, vratiče obecného (*Tanacetum vulgare*), měsíčnice roční (*Lunaria annua*), kravince (*Vaccaria*) a prosa vláskovitého (*Panicum capillare*). Plody ořešáku královského a masožravky (*Proboscidea lousianica*) jsou k bělení Savem nevhodnější. Postupujeme tak, že svazky (květy dolů) nebo jednotlivé plody vložíme do bělicího roztoku na 20-75 minut. Po dobu bělení roztok promícháváme. Jakmile je vybělení patrné, svazky vyjmeme, otřepeme a stejně jako plody opláchneme čistou vodou a zavěsíme k sušení.

Peroxid vodíku (H_2O_2) v koncentraci 29-31 % je vhodný pro plody dřevin (jilm, buk, ořešák, borovice), ale i jednoletých druhů (*Proboscidea*). V tomto případě je doba bělení až 6 týdnů. Pokud bělíme skelety nebo sušená květenství, pak minimálně po dobu 48 hodin.

Další možností pro bělení skeletů, ale i celistvých usušených rostlin (především trav a travin), je použití bělicího roztoku s **chloraminem**. Na 1 litr vody odměříme 10 g chloraminu (chlorové vápno), 2 dl 8% octa a 10 g kuchyňské soli. V závislosti na druhu ponecháme rostliny v roztoku 10-30 minut, pak je opláchneme v čisté vodě, zavěsíme a sušíme, popřípadě lisujeme.

Laminování

Je to jedna z technik, prostřednictvím které můžeme využít všechny upravené rostliny spolu se semeny, sisalem, vylisovanými květy ale i třpytkami a peříčky. Je však důležité, abychom pracovali pouze s dobře usušenými květy, například hortenzie velkokvěté, macešky, listy japonského javoru. Rostliny, stejně jako dekorativní materiály, musí být tenké, aby nedošlo k poškození fólie a laminovacího zařízení – laminátoru.

Mezi fólie (laminovací kapsy) vložíme vylisované rostliny, skelety, papír, trávy aj. Rozmístíme je 5-10 mm od sebe pro případné stříhání folie. Pokud použijeme fólii v nezměněné velikosti, mohou se jednotlivé prvky dotýkat nebo překrývat. Na displeji laminátoru nastavíme teplotu 110-125°C a rychlost laminování (např. 4) v závislosti na použité tloušťce fólie. Fólii spolu s listem papíru necháme projít předehřátým zařízením. Pokud rostliny nejsou důkladně vysušené, hnědnou působením vysoké teploty a unikající pára zůstává mezi fóliemi v podobě bublinek. Výsledná kvalita takto získaných archů je pak pochopitelně nízká.

J.Knížková

KLUBOVÝ ŽIVOT

SEKCE KRÁSNÁ ZAHRADA

Přednášky podzimního běhu cyklu „Krásná zahrada“

- 3.listopadu 2012** 9⁰⁰ hod – Ing.Josef Knap: Zahradničení ve světle nového občanského zákoníku
13⁰⁰ hod – Obrázky z Ischie
- 24.listopadu 2012** 9⁰⁰ hod – **Podzimní setkání Hortiklubu**
10⁰⁰ hod – Ing.Martin Charvát : Přírodní zahrady odpoledne - Možnost návštěvy Vánoční výstavy ve skleníku Botanické zahrady Na Slupi
- 1.prosince 2012** 9⁰⁰ hod – Ing.Mirek Ezechel: Floriade (Holandsko)
13⁰⁰ hod – Obrázky z Madeiry

Přednášky se konají opět v Krajinově posluchárně PŘFUK Praha 2, Benátská 2.

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Poslední aranžování v tomto roce se uskuteční 20.listopadu v Rokycanově ul. Je předběžně domluveno s Míšou Lorkovou.

Jarmila Melicharová

JUBILEA

V 2. pololetí roku 2012 se dožívají kulatých a polokulatých narozenin tito členové Hortiklubu:

Parkosová Marie
Lorencová Margita
Neumannová Soňa
Pošva Zdeněk

Lukešová Helena
Pavličková Zdenka
Kotvalová Eva

**Hortiklub přeje vše nejlepší,
hodně zdraví a spokojenosti do dalších let!**

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvky krátiť, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuelně i doplnit.

Uzávěrka Zpravodaje č.125 je 2.12.2012.